

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Интегративни приступ у реализацији садржаја музичке културе у разредној настави
(Интегративни модел обраде дечјих народних игара са певањем)

Кандидат: Александар Стојадиновић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<ol style="list-style-type: none"> Датум и орган који је именовао комисију 06.10.2017. Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: <ul style="list-style-type: none"> - др Оливера Гајић, редовни професор за ужу научну област Педагогија, 28.03.2013., Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, председник комисије. - др Бранко Крсмановић, редовни професор за ужу научну област Теорија и методика физичког васпитања, 19.12.1996., Универзитет у Новом Саду, Факултет за спорт и физичко васпитање, члан. - др Слађана Зуковић, ванредни професор за ужу научну област Педагогија, 29.10.2013., Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, ментор 1. - мр Емилија Станковић, ванредни професор за ужу стручно-уметничку област Солфеђо, 15.03.2012., Универзитет у Новом Саду, Академија уметности, ментор 2.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<ol style="list-style-type: none"> Име, име једног родитеља, презиме: Александар (Милоје) Стојадиновић Датум рођења, општина, држава: 15.09.1984., Врање, Република Србија Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив: Педагошки факултет у Јагодини, Универзитет у Крагујевцу, Методика наставе музичке културе, професор разредне наставе – мастер Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2010/2011., докторске студије Методика наставе Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: – Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: –
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<p>Интегративни приступ у реализацији садржаја музичке културе у разредној настави (Интегративни модел обраде дечјих народних игара са певањем)</p>

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација *Интегративни приступ у реализацији садржаја музичке културе у разредној настави* (Интегративни модел обраде дечјих народних игара са певањем), кандидата Александра Стојадиновића, обухвата 300 страница и садржи 7 поглавља, 7 прилога, 10 слика и 24 табеле. Списак коришћене литературе обухвата 163 библиографских јединица на српском и енглеском језику. У техничком смислу дисертација је урађена у складу са важећим универзитетским стандардима. На самом почетку се налазе сажети на српском и енглеском језику иза којих следи приказ садржаја докторске дисертације који обухвата следећа поглавља: Увод (6-9); Теоријски оквир истраживања (10-99); Методолошке основе истраживања (100-122); Анализа и интерпретација резултата истраживања (123-179); Закључна разматрања и педагошке импликације (180-191); Литература (192-204) и Прилози (205-300).

Дисертација је конципирана кроз четири основна дела. Први део се односи на теоријско разматрање релевантних истраживачких тема, у другом делу изнете су методолошке основе истраживања, трећи део посвећен је анализи и интерпретацији резултата истраживања, док су у четвртном делу дата закључна разматрања и педагошке импликације.

Теоријски оквир истраживања садржи шест поглавља. Прво поглавље, које носи назив Концепција интегративне наставе, усмерено је на појмовно одређење интегративне наставе, а сагледан је развој идеје о интеграцији наставе кроз историјску перспективу и релевантна теоријска полазишта. Друго поглавље усмерено је на сагледавање Дидактичко-методичких аспеката интегративне наставе преко експлорације основних елемената, облика и нивоа интегративне наставе. У овом поглављу пажња је усмерена на организацију рада интегративне наставе, с посебним освртом на тематско планирање у оквиру кога се успостављају међупредметне везе између наставних садржаја. С тим у вези, представљено је и идејно решење тематског плана у разредној настави. Треће поглавље у фокус интересовања ставља Методичке могућности примене интеграције у настави предмета Музичка култура. У оквиру овог поглавља указано је на објављене методичке радове који осветљавају проблематику примене интегративне наставе у реализацији музичких садржаја. Четврто поглавље посвећено је Дечјим народним играма са певањем у настави предмета Музичка култура. Сагледани су циљеви и задаци рада на дечјим народним играма са певањем, истакнут значај и место које им припада у наставном програму, препоручен избор према музичким и играчким захтевима, приказан методски поступак обраде, предложена примена дидактичких принципа и метода у обради и извршена анализа уџбеничке литературе за садржаје дечје народне игре са певање у настави Музичке културе. Пето поглавље посвећено је Дечјим народним играма са певањем у настави предмета Физичко васпитање. Сагледани су циљеви и задаци предмета Физичко васпитање, као и значај и место дечјих народних игара са певањем у наставном програму овог предмета. Указано је на начин избора, методске поступке обраде, примену дидактичких принципа и метода, облике и елементе технике извођења дечјих народних игара са певањем у настави физичког васпитања. Такође, приказан је број и заступљеност дечјих народних игара са певањем у приручницима за учитеље за предмет Физичко васпитање у прва четири разреда основне општеобразовне школе. Шесто поглавље у теоријском делу рада у фокус ставља на Интегративни приступ у реализацији садржаја дечје народне игре са певањем. Посебно су истакнуте интегративне могућности садржаја наставних предмета у обради дечјих народних игара са певањем у разредној настави, с посебним освртом на интегративни приступ дечјим народним играма са певањем у настави предмета Музичка култура и Физичко васпитање. У оквиру овог поглавља истакнута је и улога учитеља у реализацији дечјих народних игара са певањем интегративним приступом.

Методолошки оквир истраживања обухвата опис пројектованог методолошког концепта: значај истраживања, досадашња истраживања, предмет и проблем истраживања, циљ и задаци истраживања, хипотезе, варијабле, методе, технике и инструменте, узорак истраживања, начин прикупљања и обрада података, процедуре истраживања – организација и ток експеримента и календар истраживања.

Анализа и интерпретација резултата истраживања вршена је према редоследу постављених истраживачких задатака. У том смислу, извршена је анализа припреме и организације часова у оквиру експерименталног програма, анализа протокола за посматрање и евалуацију часова, анализа ефеката примене експерименталног програма на ниво развијености осећаја за музички ритам и координацију код ученика, анализа утицаја експерименталног програма на ниво развијености осећаја за музички ритам и координације код ученика различитог пола, и анализа мишљења учитеља о примени интегративне наставе у реализацији садржаја дечје народне игре са певањем.

Закључна разматрања и педагошке импликације чине синтезу теоријског и методолошког оквира истраживања. У овом делу докторске дисертације дате су препоруке за даљи истраживачки рад у овој области. На крају дисертације налази се списак коришћене литературе, а у делу Прилози представљени су инструменти који су примењени у истраживању (Тест за процену осећаја за музички ритам код ученика других разреда основних општеобразовних школа, Тест за процену координације код ученика других разреда основних општеобразовних школа, Протокол за посматрање и евалуацију наставног часа, Упитник за учитеље), као и опис модела, односно методичких идејних решења на основу којих су интегративним приступом реализовани наставни садржаји дечје народне игре са певањем у настави предмета Музичка култура и Физичко васпитање.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација представља комплексан теоријско-емпиријски истраживачки подухват са систематично приказаним резултатима истраживања, синтетизованим закључцима и импликацијама. Сврха дисертације јесте експериментална провера примене интегративног приступа дечјим народним играма са певањем у функцији подстицања развоја музичког ритма и координације код ученика млађег основношколског узраста. Истраживање је конципирано са циљем да се процени ефикасност примене интегративног приступа у обради наставних садржаја дечје народне игре са певањем, са аспекта припреме, реализације и ефеката у наставном процесу, посебно када је реч о постигнућима ученика у погледу нивоа развијености осећаја за музички ритам и координације, као и мишљења учитеља о примени интегративне наставе у реализацији садржаја дечје народне игре са певањем.

У теоријском делу рада кандидат се бави појмовним одређењем и утемељењем интегративне наставе, анализирајући релевантне идеје о интеграцији наставних садржаја током историје у делима Русоа, Песталоција, Хербарта, Феријера, Дјуиа и Кохла. Анализом су обухваћене и теорије учења: Гешталт теорија, Гарднерова теорија вишеструке интелигенције, Хуманистичке теорије, Конструктивистичке теорије и Теорија социјалног учења. Дидактичко-методички аспекти интегративне наставе предмет су даљег теоријског разматрања. У том смислу пажња је усмерена на анализу основних елемената, облика и нивоа интегративне наставе, организацију рада интегративне наставе, тематско планирање и пример идејног решења тематског плана у разредној настави. Након тога следи кључни део у оквиру кога кандидат разматра методичке могућности примене интеграције у настави предмета Музичка култура, кроз приказ релевантних методичких радова који осветљавају проблематику практичне примене интегративне наставе у реализацији музичких садржаја. На основу изнетих примера методичких апликација кандидат закључује да настава музичке културе пружа велике

методичке могућности за реализацију унутарпредметне и међупредметне интеграције наставних садржаја. Дечје народне игре са певањем у настави предмета Музичка култура и Физичко васпитање предмет су даљег теоријског разматрања. Поред циљева и задатака предмета Музичка култура и Физичко васпитање, веома исцрпно су сагледани дидактичко-методички аспекти обраде дечјих народних игара са певањем. Такође, извршена је анализа заступљености дечјих народних игара са певањем у уџбеничкој литератури за предмет Музичка култура и приручницима за учитеље за предмет Физичко васпитање у прва четири разреда основне општеобразовне школе. Теоријски део рада завршава се делом који разматра могућности примене интегративног приступа у реализацији садржаја дечје народне игре са певањем у настави предмета Музичка култура и Физичко васпитање. У оквиру овог поглавља истакнута је и улога учитеља у реализацији дечјих народних игара са певањем интегративним приступом, са нагласком да квалитет реализације интегративне наставе, а самим тим и наставних садржаја дечје народне игре са певањем, зависи од музикалног, физички спретног, креативног и стручно оспособљеног учитеља.

Методолошки део дисертације написан је у складу са важећим стандардима у емпиријским истраживањима и садржи детаљан опис истраживачке процедуре. Кандидат је у овом делу указао на значај истраживања, с кратким освртом на преглед релевантних досадашњих истраживања ове тематике. Јасно је дефинисан предмет и проблем истраживања, операционализован кроз циљ и задатке истраживања. У складу са тим, дефинисана је и општа хипотеза истраживања и седам посебних хипотеза. Прецизно су одређене независна, зависне и контролне варијабле, описане су методе (експеримент са паралелним групама, метода теоријске анализе и дескриптивна научно-истраживачка метода), технике и инструменти истраживања. С обзиром да је примена експерименталне методе у области музичке педагогије ређе заступљена из разлога што је повезана са бројним потешкоћама и препрекама, као посебно похвално треба истаћи залагање кандидата да на овај начин сагледа, проучи и осветли ову проблематику. Евидентна је и велика посвећеност кандидата конципирању релевантних истраживачких инструмената: Тест за процену осећаја за музички ритам код ученика других разреда основних општеобразовних школа и Тест за процену координације код ученика других разреда основних општеобразовних школа (еквивалентна форма за иницијално и финално тестирање), затим Протокол за посматрање и евалуацију наставног часа и Упитник за учитеље. У методолошком делу рада приказани су и остали битни елементи (узорак истраживања, процедура истраживања - организација и ток експеримента, календар истраживања). Подаци добијени истраживањем статистички су обрађени уз адекватан одабир статистичких поступака, а у зависности од типа и расподеле података, како би се обезбедио оптималан модел сагледавања утицаја, зависности и разлика између анализираних података добијених у истраживању.

Трећи део рада представља приказ и анализу резултата истраживања. Резултати су представљени и интерпретирани према дефинисаним истраживачким задацима, а на темељу тестираних хипотеза и у складу са полазним теоријским основама. Приказ добијених података кандидат је започео дескрипцијом целокупног процеса припреме и организације часова у оквиру експерименталног програма. Управо такав приступ омогућио је кандидату да на основу учешћа и праћења припрема за реализацију истраживања, сагледа све предности и потешкоће које се јављају при организацији једног оваквог методичког модела. Резултати истраживања на основу мерења која су спроведена у два различита временска пресека (иницијални тест и финални тест) омогућили су утврђивање напретка ученика у нивоу развијености осећаја за музички ритам и координацију, као и испитивање разлика у односу на пол испитаника. Добити резултати су показали да су ученици из експерименталне групе више напредовали у нивоу развијености осећаја за музички ритам и координацију, у односу на ученике из

контролне групе. Експериментални програм показао се посебно ефикасним у домену нивоа координације у односу на пол испитаника. Анализа мишљења учитеља о примени интегративне наставе у реализацији садржаја дечје народне игре са певањем показала је да учитељи који су били обухваћени овим истраживањем имају позитивно мишљење о оваквом приступу у наставном раду. С тим у вези, кандидат наглашава да унапређивање квалитета наставног процеса применом интеграцијског методичког система подразумева континуирану евалуацију од стране свих учесника васпитно-образовног процеса.

У закључним разматрањима и педагошким импликацијама, извршена је интеграција закључака теоријског и емпиријског дела истраживања. Такође, кандидат наводи и ограничења спроведеног истраживања, те указује на педагошке импликације које су директно утемељене у резултатима емпиријског истраживања.

Комисија закључује да су сви елементи дисертације написани у складу са научним стандардима.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. **Стојадиновић, А.** (2011). Домети истраживања развоја осећаја за ритам као основне компоненте музикалности у релевантној литератури. *Методичка пракса*, 13(3), 411-420. (М53)
2. **Стојадиновић, А.** (2012). Говорне бројалице у раду на развијању ритмичке компоненте музикалности. *Методичка пракса*, 13(1), 91-96. (М53)
3. **Стојадиновић, А.** (2012). Испољавање, развој и рад на развијању осећаја за ритам. *Годишњак Учитељског факултета у Врању*, 459-465. (М53)
4. **Стојадиновић, А.** (2012). Од народне бројалице до музичког ритма. У: *Школа као чинилац развоја националног и културног идентитета и проевропских вредности: образовање и васпитање традиција и савременост* (573-578). Јагодина: Факултет Педагошких наука. (М33)
5. Вучковски, Ј. и **Стојадиновић, А.** (2013). Ритам и говор – елементи музике и језика. *Годишњак Учитељског факултета у Врању*, 357-362. (М52)
6. **Стојадиновић, А.** (2014). Место народне песме и игре у предмету Музичка култура у разредној настави. *Годишњак Учитељског факултета у Врању*, 467-476. (М52)
7. Здравковић, В. и **Стојадиновић, А.** (2014). Традиција као основа музичког описмењавања у разредној настави. У: *Традиција као инспирација, Владо С. Милошевић – етномузиколог, композитор и педагог* (576-587). Бања Лука: Академија Уметности. (М14)
8. Здравковић, В. и **Стојадиновић, А.** (2015). Интегративни приступ дечјој народној песми и игри у настави музичке културе и физичког васпитања. У: *Традиција као инспирација, Владо С. Милошевић – етномузиколог, композитор и педагог* (615-621). Бања Лука: Академија Уметности. (М14)
9. Стојановић, М. и **Стојадиновић, А.** (2016). Инструментална композиција као подстицај за ликовни израз. *Годишњак Педагошког факултета у Врању*, 375-380. (М52)
10. Вучковски-Миневска, Ј. и **Стојадиновић, А.** (2017). Народно музичко стваралаштво у ваннаставним активностима. *Годишњак Педагошког факултета у Врању*, 343-348. (М52)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Дисертација нуди значајне резултате истраживања и импликације за васпитно-образовну праксу. Реализација експерименталног програма кроз примену интегративног методичког приступа имала је за циљ развијање вишег нивоа осећаја за музички ритам и координацију ученика на узрасту када су дечје народне игре са певањем важан део садржаја предмета Музичка култура и Физичко васпитање. Посматрано у односу на постављене истраживачке задатке могуће је издвојити следеће резултате, односно закључке:

- Утврђено је да настава која се одвија према интегративном моделу методичког приступа усвајања дечје народне игре са певањем омогућава развој осећаја за музички ритам и координације.

- Резултати истраживања показују да су испитаници из експерименталне групе, у односу на испитанике из контролне групе, постигли боље резултате на финалном тесту за процену осећаја за музички ритам и координацију. У процени осећаја за музички ритам утврђено је да постоји статистички значајна разлика између контролне и експерименталне групе. Наиме, испитаници из експерименталне групе су постигли боље резултате код следећих тестова: Репродуковање бројалице у промењеном темпу 2А и 2Б, Репродуковање задатих ритмичких мотива тапшањем 3Г, Извођење ритма са две руке 4А, 4Б, 4В и 4Г. У процени координативних способности експериментална група је постигла боље резултате на сва четири теста примењена у истраживању: Полигон натрашке, Слалом с три лопте, Неритмичко бубњање и Бубњање ногама и рукама бележи статистички значајан напредак у односу на контролну групу. Такође, резултати су показали да код ученика из експерименталне групе постоје статистички значајне разлике на тестовима координације у односу на пол испитаника. Испитаници мушког пола су постигли боље резултате на тестовима Полигон натрашке и Слалом с три лопте, док су ученице постигле боље резултате на тесту Неритмичко бубњање. Међутим, према добијеним резултатима експериментални програм није имао статистички значајнији ефекат на развој осећаја за музички ритам у односу на пол испитаника.

- На основу анализе Протокола за посматрање и евалуацију часова, највеће разлике између посматраних часова контролне и експерименталне групе показале су се у следећим сегментима: реализацији образовних и функционалних задатака, методама рада, структури наставног часа, повезивању наставних садржаја између предмета, подстицању ученика на часу од стране учитеља, као и разумевању наставних садржаја од стране ученика.

- Када је реч о мишљењу учитеља о примени интегративне наставе у реализацији садржаја дечје народне игре са певањем, на основу добијених одговора из упитника закључује се да учитељи имају позитиван став према оваквом начину рада. Позитивнији став учитеља експерименталне групе о степену значаја интегративне наставе у реализацији садржаја дечјих народних игара са певањем у почетној настави тумачен је додатним искуством који су учитељи из ове групе добили кроз реализацију експерименталног програма.

- У целини посматрано, изведен је закључак да интегративни методички систем, упркос одређеним потешкоћама у самој организацији наставе, пружа велике могућности за унапређење квалитета наставног процеса, што импликује потребу рада на појачаном стручном усавршавању учитеља у овој области.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Резултати истраживања приказани су детаљно и систематично, и интерпретирани су у складу са одабраним теоријским оквиром, резултатима других релевантних истраживања и начелима методологије истраживања у музичкој педагогији. Избор техника и начина обраде података извршен је у складу са природом испитиваних варијабли, као и дефинисаним задацима истраживања. Примењене статистичке анализе одабране су у складу са дефинисаним задацима истраживања и спроведене су на адекватан начин. Добијени резултати приказани су у складу са одабраним предметом, задацима и хипотезама истраживања. У циљу јаснијег приказа и тумачења добијених података истраживања дат је њихов табеларни приказ. Добијени подаци су интерпретирани детаљно и систематично, уз адекватну компарацију са резултатима сличних објављених истраживања. Изведени закључци пружају релевантну основу за даља истраживања у овој области. Комисија је мишљења да су одабрана теоријска полазишта, примењени методолошки приступи и статистички поступци омогућили да се испитивани феномени на адекватан и ваљан начин истраже.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Комисија је мишљења да постоји неколико разлога због којих дисертација представља оригиналан допринос науци.

Пре свега треба истаћи значај идентификације проблема истраживања, односно препознавање потребе за испитивањем интегративног приступа у реализацији садржаја музичке културе у разредној настави, јер постоји релативно мали број истраживања који се баве овом проблематиком.

Поред релевантних теоријских полазишта у обради проблема, посебно се издваја оригиналност методолошког нацрта истраживања који је заснован на примени експерименталног програма. Овакав истраживачки концепт резултирао је оригиналним интегративним моделима обраде наставних садржаја дечје народне игре са певањем у настави предмета Музичка култура и Физичко васпитање. Значајан допринос овог истраживања могуће је сагледати и кроз анализу мишљења учитеља чији ставови, али и досадашња практична искуства могу у значајној мери да употпуне слику о ефектима примене интегративног приступа у реализацији наставних садржаја дечје народне игре са певањем.

С обзиром да експериментални нацрти у музичкој педагогији нису чести, Комисија наглашава да је ово истраживање представља значајан допринос у правцу сагледавања могућности примене експерименталних нацрта у музичко-педагошким истраживањима.

Такође, Комисија је мишљења да добијени резултати пружају релевантну основу за унапређење квалитета разредне наставе кроз примену интегративног приступа и у другим областима.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

Комисија је мишљења да дисертација нема битнијих недостатака који би утицали на резултате истраживања. Ипак, поред тога што ово истраживање нуди научно засноване и практично употребљиве налазе, не треба занемарити одређена ограничења која су често присутна у научним радовима који се заснивају на емпиријским подацима, а која произилазе из несавршених метода процене релевантних феномена. У контексту ове докторске дисертације, реч је о ограничавајућим факторима који онемогућују генерализовање изведених закључака, а који се односе на следеће: спровођење анкетног испитивања које често има за последицу пружање социјално пожељних одговора, мали број школа у којима су реализоване наставне јединице, те временско ограничење код припреме учитеља за реализацију часа по интегративном моделу обраде наставних садржаја дечје народне игре са певањем. И поред наведених методолошких и организационих ограничења, у дисертацији нису уочени недостаци који би утицали на карактер оригиналног доприноса науци, нити на резултате експерименталног истраживања који чине значајан део ове докторске дисертације.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, Комисија предлаже:

- да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана**
- да се докторска дисертација враћа кандидату на дораду (да се допуни односно измени) или
- да се докторска дисертација одбија

У Новом Саду, 01. 11. 2017.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Оливера Гајић, председник

Проф. др Бранко Крсмановић, члан

Проф. др Слађана Зуковић, ментор 1

Проф. мр Емилија Станковић, ментор 2

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.